

TRANSILVANIA

FÓIA ASOCIAȚIUNEI TRANSILVANE PENTRU LITERATURA ROMÂNĂ ȘI
CULTURA POPORULUI ROMÂNŪ.

Nrulŭ 2. SIBIIŪ, 15 FEBRUARIU 1893. Anulŭ XXIV.

LIMBA MATERNĂ ÎN ȘCÓLELE NÓSTRE DE FETE.

Poporulŭ nostru mai cu seamă de o jumătate de seculŭ încóce, adecă de când s'a scăpatŭ de jugulŭ servitutei, a pusŭ mari silințe și pentru luminarea și cultura sa; și cu dreptŭ cuvântŭ președintele Asociațiunei nóstre, Dlŭ G. Barițiu, a aprețitŭ în cuvântulŭ seu dela deschiderea ultimei adunări generale din Sibiiŭ jertfele cele mari, ce le-a adusŭ elŭ pe altarulŭ bisericei și școlei. Gimnasiile și seminariile nóstre preoțesci și învățătoresci, cununa cea frumósă de școle primare superióre, și numărulŭ celŭ mare de școle elementare, înființate, înzestrate și perfecționate, aprópe tóte s'aŭ făcutŭ numai din sudórea poporului nostru, ba adeseorŭ numai cu învingerea de greutăți neasceptate și chiar nejustificabile.

În timpulŭ mai recentŭ s'a datŭ atențiunea cuvenită și educațiunei și instrucțiunei tinerimei de *sexulŭ femeescŭ*; și numărósele reuniuni femeesci, cari arŭ resăritŭ și resarŭ în tóte părțile locuite de Români, și-aŭ luatŭ problema, a da șcólelorŭ de fete totŭ sprijinulŭ posibilŭ materialŭ și moralŭ. Ear Asociațiunea transilvană, când cu încordarea tuturorŭ puterilorŭ sale a înființatŭ șcóla civilă de fete, și aceea o a înzestratŭ și cu internatŭ și cu probate puteri didactice, a făcutŭ unŭ pasŭ fórté însemnatŭ întru promovarea culturei poporului nostru. Pentrucă orŭ câtŭ de multe și bine îngrijite se fiă șcólele nóstre de băieți, decă nu ne amŭ îngrijŭ totdeodată și pentru școle bune de fetițe, ostenelele nóstre arŭ rămâné la calea jumătate și n'arŭ duce la scopulŭ doritŭ. Progresulŭ

unui popor depinde de conlucrarea armonică și perfecționarea intelectuală și morală a ambelor sexe.

Urmându cu atențiune educațiunea și instrucțiunea, ce se dă fetițelor române în aceste școle, vedem un progres îmbucurătoriu în toate privințele; și acesta ne îndreptățește a spera, că școlele acestea vor umple o lacună din trecut, ce cu durere o simțim încă și astăzi, și vor contribui a se prepara poporului nostru un venitoriu mai fericit. De optsprezece seculi femeia română e peștrătorea și păzitoarea cea credincioasă a limbei, moravurilor și virtuților strămoșesci în casa sa. Fără eroica mamă, carea mai bine va se jertfescă pre fiul său decât patria, Ștefan al Moldovei n'ar fi devenit mare; și fără Dómnă Despina, carea când secă isvórele, cu fericire aduce Domnului Neagoi giuvaerele sale, ca se le vëndă și se zidescă mai departe, România n'arú poté privi astăzi cu atâta mulțemire spre curtea de Argeș, capul de operă al „meșterului Manole“, decorul edificiorum sale religioase. Dar totú asemenea de adevăratú e, că decă strămoșii nostri purtau mai multă grijă și de educațiunea ficeilor lor, multe de tineri, înstrăinați prin căsătorie de către neamul lor, arú sta și astăzi în fruntea lui.

Nu este scopul acestorú șiruri, a intra în materialul celú vast, ce ni se presentă în privința educațiunei femeesci preste totú; ci voiu atinge aici numai o parte a îngrijirei, ce trebuie se avem pentru această educațiune. Și această parte este *limba maternă*.

Toți pedagogii și bărbații de școlă suntu de acord, că celú d'antăiu obiectú de învățământú, după doctrina religiunei, trebuie se fiă limba maternă. Și acesta nu o afirmă ei din zelú esageratú pentru naționalitatea lor, ci din celú mai simplu motivú al rațiunei, al praxeii. În ce limbă vei vorbi cu școlarulú, decă nu în limba, ce o scie elú dela părinții sei, în deosebi dela mama sa? Cum 'i vei comunica învățatura, ce voiesci a-i da, din scrisú și cetitú, ba din toate obiectele de învățământú, decă nu vei scí lega cunoștințele, acestea de cuno-

scințele primitive, ce le aduce elū din casa părintescă? Așa dar mijlocul celū neapăratū de lipsă pentru totū învățământulū scolarū este limba maternă a scolarului. Principiulū acesta are aceeași valōre pentru școlele de băieți și de fetițe; și cine arū desconsidera principiulū acesta, arū lucra, cu voiă ori fără voiă, nu la prosperarea, ci la înapoiarea și distrugerea școlei.

Dar nu numai unū mijlocū de comunicațiune între scolarū și învățatoriu este limba maternă, ci totdeodată o legătură a ambilorū cu poporulū, din care facū parte. Limba este expresiunea minții și inimei unui poporū; în ea se cuprinde și se conservă totū tesaurulū cugetărilorū și simțemintelorū lui. De aceea decă voimū a conserva, precum avemū sântă datorință, pre fetițele nōstre poporului nōstru, naționalității nōstre, avemū se îngrijimū încă din casa părintescă pentru crescerea, deprinderea și perfecționarea lorū în limba maternă; ear încâtū acēsta din cauze neîncungiurabile nu s'arū putē, se îngrijimū, ca ce a neglesū casa părintescă, se deplinēscă școla. Arū greși dar toți aceia, cari arū pretinde dela școlele nōstre de fetițe instrucțiune și desteritate în tōte obiectele de învățământū, dar arū desconsidera sēu arū declarā de prisosū studiulū limbei și literaturēi române, cari sūntū o parte atâtū de însemnată a vieței sufletesci a acestorū școle. Viēta publică: catedra și amvonulū, taraba și atelierulū, tribuna și forulū, după ordinea nestrămutată a naturei, este partea bărbatului; casa și viēta familiară partea femeii. Se nu uitāmū, că scolărița acēsta, carea percurge acum studiile prescrise, mîne poimāne va fi chiămată a fi soție, económă, mamă; și se ne punemū întrebarea, cum va corespunde ea acestorū datorințe, decă nu va purta pe buzele sale limba maternă, și nu va pestra în inima sa simpatia și iubirea cea mai intimă pentru neamulū seu? Așa dar limba maternă are se fiā unū primū obiectū de învățământū alū școlei de fetițe; și deodată cu cunoscința și esercitarea limbei materne, vorbite și scrise, elevele conform etății și princeperei lorū, se guste și din

productele cele mai alese ale literaturii române, ca cu atât mai mult să se deprindă nu numai a vorbi și a scrie corect și frumos, ci și a cugeta și a simți curat românesc, a se cunoaște, a se simți, a se ști una cu poporul lor. Căci precum va fi casa părintească, în carea eleva s'a născut și a crescut; precum va fi școala, carea e chemată a nutri sufletul, și precum va fi iubirea ei către poporul seu, așa va fi și casa, ce într'un timp poate apropiată ea va fi chemată a întemeia! Ear precum va fi casa și familia, așa va fi și societatea și poporul.

Cât pentru învățarea *limbilor străine*, aceea într'un stat poliglot, precum e și patria noastră, nu poate lipsi. Învățarea acelor se face conform legilor existente, cari hotărăscu materialul și modul de a-l percurge. Din punct de vedere pedagogic învățarea și a altor limbi, pe lângă limba maternă, se recomandă atât cu privire la viața practică, unde elevele vor avea lipsă de ele, cât și din cauză că prin asemenea limbilor se agerește mintea scolăritei, aretându-se părțile omogene și eterogene ale celor două limbi, de cari se ocupă. Dar nu e iertată, ca învățarea limbilor străine să se facă cu postpunerea și spre scăderea limbei materne. De asemenea nu e iertată, ca aceste limbi se fiă prea multe, ca cercetările gramaticale se între în specialități filologice, în istoria dezvoltării lor, formele antice etc., pentru care dealtmintea, abstrăgându delă toate celelalte, nici timpul de 3—4 ani nu ajunge; și cu un cuvânt se nu se facă din ele studiu academic limbistic, ci ca elevele să-și câștige cunoștințele de lipsă gramaticale, să se deprindă în conversațiune și se cunoască, după etatea și starea lor, cele mai bune produse literare ale acelor. Regula generală însă e, ca și la învățarea limbilor străine tonul fundamental totdeauna se fiă limba maternă, națională. Numai pe baza cea firmă și sănătoasă a naționalității ne vom pute rădica apoi treptat la înălțimile adevăratului cosmopolitism, care în fond e una cu idealul creștinismului, la acea perfecțiune omenescă în general, la care suntem chemați.

mați prin cuvântul Creatorului chiară dela începutul neamului nostru.

Aretându dar pe scurt, după îngustimea spațiului, de care dispunem, rolul și însemnătatea, ce trebuie se le aibă limba maternă ca obiect de învățământ și ca limba de conversațiune în școlele noastre de fete, dicem, că acest rol nu este unu ce silit, măiestrit, ci este celu natural, ce l'am adus cu noi în lume, de a fi și a rămâne deapănarea credincioși limbei și naționalității noastre, și această credință a o transpune și asupra următorilor nostri. Corect și frumos exprimă celebrul Schleiermacher ideea acesta, când dice: „Pentru dezvoltarea naționalității nu avem se facem nimic deosebit, decât ea există în generațiunea betrână, ci numai se o aperm de influență străină“.

Ear cumcă ea a existat și există în generațiunea betrână, dovédă este însăși limba noastră, dovédă însuși numele nostru.

Z. Boiu.

RESULTATULĂ ESAMENELORĂ SEMESTRALE ÎN ȘCOLELE DE FETIȚE CU INTERNATĂ.

Sibiiu, în Februarie.

Dela prima deschidere a școlilor de fete înființate de către Asociațiunea transilvană, între alte măsuri prevédute în *Planul* de învățământ și în *Regulamentul* intern ală institutului spre asigurarea unui progres sănătos, se ținură și cu finea semestrului I. din anul scolastic ecsamene din mai multe studii împuse prin legea de instrucțiune publică a țerei. Aceste ecsamene nu sânt publice ca cele din Iunie ală fiăcărui an, ci se țin numai cu asistența directorului și a delegatului denumit de către Comitet; ele însă sânt de regulă cu atât mai rigoroze, pentru ca corpul didactic se fiă în stare de a precacula după puțină progresul fiăcărui eleve de preste anul întreg.

Esamenele semestrale s'au ținut astădată în 31 Ianuarie st. n. și au decurs cu rezultat mult mai bun, decât eram în drept să așteptăm în urma deselor absențe cauzate mai vârtos prin morburile și prin această earnă furiasă.

Din conspectele oficiose transmise la Comitet se vede, că au fost înscrise în clasa I. civilă 16, în clasa II. 18, în clasa III. 19, în clasa IV. 16 eleve, în număr total din patru clase 69 eleve. La numărul acesta se adaugă 15 eleve înscrise pentru *cursul complementar*, definită și circumscrisă în §-ful din urmă al *statutului de organizare*; aceste eleve însă nu au fost supuse la examenul semestral, din cauză mai vârtosă că o parte din ele s'au înscris mai târziu decât cere legea, de unde progresul devine problematic; deci se cere ore-care timp, ca să se ajungă în studii. Unele puține frecventăză ca extraordinare ascultându numai anumite studii și deprindându-se în unele limbi din cele obligate ori facultative, uneori chiar și în limba maternă, pe care, deși născute din părinți români, o învață mai întâi acum.

Destul că elevele înscrise în cele patru clase superioare și în cea complementară au fost în sem. I. al a. c. 84. Și fiindcă în același edificiu se află deschise și clasele elementare de fetițe, susținute de Reuniunea femeilor române din Sibiu, cu 20 eleve, așa numărul total al fetițelor din ambele școli scutite sub același acoperământ ajuns până astăzi la 104, una sută patru eleve.

Din aceste eleve 55 locuiesc în propriul internat sub imediată grijă și conducere a directoarei și ajutoarelor ei, pre când directorul conduce și supraveghează totu: școlă, internat și are se ție conferențe dese cu corpul didactic, despre al căror rezultat înaintăză informațiile necesare la comitet.

Față cu numărul prezent al elevelor interne și externe, eară mai ales reflectându la unele deprinderi ale secului femeiesc, de care educațiunea lor în vâlcu acesta abia mai pôte fi lipsită, dintre tôte recerințele cea mai simțită este

din diverse puncte de vedere lipsa *de spațiu*, adică încă de unele încăperi.

Ne este cunoscută la toți, că după cassarea câtorva planuri intrate în 1885 la concurs în fine comitetul s'a decis pentru esecutarea unui plan de internat, în care se încapă cu totul 60 de eleve, nu numai pentru locuință, ci și pentru învățătură în școle, ca se nu fie necesitate a merge de alungul strădelor pe la alte școle, de care aici în Sibiu mai sînt cîteva. Edificiul s'a ridicat întocmai după planul adoptat cu cîteva corecturi arhitectonice. După puțină an de activitate și experiență a dat Ddeu Sântul ca se ne vedem înșelați în mod foarte plăcut în calculele noastre din 1884/5, încâtă adică numărul elevelor interne cu externe din ambele școle și din toate clasele trece peste 100.

Acastă cifră, adeverită cu matriculele școlilor, adusă în combinațiune cu alte institute înființate încă și în alte localități totu pentru eleve române, dau probă învederată, că necesitatea lor devine pe an ce merge totu mai simțită, precum și că acea convicțiune a părinților le este impusă de interesul lor bine înțeles.

Din statistica popórelor Ungariei, ale Transilvaniei și Bucovinei se pôte afla ușor, că numărul fetițelor române dintre 6 și 16 ani trece peste 400,000 (patru sute de mii). Legea și mintea noastră sănătósă cere dela noi, ca se avem pretutinden școle românesce, la care se trimitem regulat și pre fetițele noastre, pentru-ca se'si câștige cel puțin atâtea cunoștințe câte se propun în patru clase elementare. Totu așa însă pretinde un interes de ordine superióră, de care sînt pătrunși mai mulți părinți români de bună credință, că cel puțin 10% din 400,000 de fetițe române trebuie se fie înștruite și educate în școle și institute înființate anume pentru clasele superióre ale societății omenesce, de care cu voia ori fără de voia noastră, se formeză și la popórele cele mai democrate pe o cale earăși firască; pentru-că precum facultățile spirituale ale ómenilor sînt de o varietate nemăr-

ginită, așa și în averile materiale domnesce o diversitate uitătoare. Prin urmare cine are mult, acela și voiesce, poate și sacrifice mult pentru instrucțiunea superioară a fiilor și ficelor sale, ceea-ce nici-decum nu însemnează a lucra în spirit aristocratic al feudalismului nesuferit, ci însemnă numai a tinde la o cultură cât se poate mai solidă a minții, a spiritului și la nobilitarea inimei, a simțimentelor morale-religioase, și prin acele calități a servi altora de model, de îndemnă către perfecțiune, așa cum cere și Evangelia.

Acei cari cunosc mai de aproape starea materială a mai multor familii române din Ungaria, Transilvania și Bucovina, sînt de acea credință, că cel mai puțin de zece mii de familii se află în stare de a-și da pe ficele lor la institute de frunte pentru educațiune; prin urmare că nu ar ajunge nici zece internate, precum este cel românesc din Sibiu, pentru-ca se potă cuprinde pe toate ficele acelora.

În cît pentru internatul Asociațiunei transilvane, se pare că nu este prea departe timpul, în care proprietarii lui vor avea a se ocupa cu planul de a mai adăuga o mică aripă la el. Causele, pentru cari va trebui să se întemple așa ceva, sînt cunoscute mai de aproape corpului didactic, precum și la câțiva alți protectori ai școlilor. Pentru astădată însă despre lărgirea încăperilor fiă de ajuns numai a o atinge ca pe o eventualitate a viitorului și a o lăsa în judecata dlor membrii ai Asociațiunei, cari cunosc acele vre-o patruzeci de încăperi ale internatului; tot așa însă le este cunoscut și planul nostru de învățămînt aprobat de către guvern așa precum îl votase Asociațiunea noastră; acel plan însă presupune sale și chilii neasemănate mai multe decît s'ar cere pentru tinerimea scolastică de sexul bărbătesc, precum: sale de prelegeri pentru toate clasele; sale spațioase ca dormitoare; sala pentru corepetițiuni, alta pentru desen și caligrafia; sala de gimnastică și de danț; sala pentru ecsamene și festivități; altă sală mare ca refectoriu (sală de mîncare), sala de scaldă; infirmăria; cinci chilii

pentru fortepiane séu și vióră, locuința directórei, a le profesórelor; cancelaria, camera de primitú óspeți înainte de intrare; bucătăria; spelătoria; suterane pentru lemne, legume și alte obiecte necesare la întreținerea elevelor și a personalului din lăuntru etc.

DIN LITERATURA POPORALĂ.

În urma concursului literarú publicatú de On. Comitetú alú Asociațiunei transilvane la 29 Decembre 1890 Nr. 292 aú intratú, între alte lucrări de specialitate, și unú numărú de colecțiunii de poesii, povesti ș. a. populare. Din acestea comitetulú în ședința dela 21 Augustú n. 1892 a *premiatú*, între altele, și unú manuscriptú întitulatú „Rugăciunea Maicei Précurate“ și „Povestea Maicei Precestii“, și colectantele aceloră, după deschiderea plicului sigilatú, s'a aflatú că este p. t. dlú *Titu Budiú*, Vicariu foraneu din Maramureșú. Credemú de interesú deosebitú, a da publicității ceva și din literatura poporală a fraților nostri din patria lui Dragoșú, și facemú să urmeze aici cele dóne piese menționate, pe câtú se póte, după testulú originalú.

I. Rugăciune cătră sfânta Maică Preacurată.

Eu mă rogú ție sfânta lumii, ți de postú, cădelnița lui Christosú, cum se rógă 99 de robí în 99 de temniți, cu gurile căscate, cu inimele plecate, cătră Sânta Maică précurată, dù și rugăciunea mea la maica domnului, că nu-í altă ajutătóre, necí altă mângăitóre, fără singurá maica lui Ddeu.

Eu mă rogú, cum se rógă 99 de di-eci (diac = cantor) în 99 de biserici, la 99 de itrose, din 99 de ciaslove; cum primesci ruga aceloră și pentru ruga aceloră, primesce Dómne și a le mele, aceste puținele!

Eu éráși mă rogú, cum se rógă 99 de preoți, în 99 de Dumineci, la 99 de sluşbe (liturgie), cu 99 de evanghelii deschise, cu 99 de luminí aprinse, cum primesci Dómne ruga aceloră și

pentru ruga acelora primesce și ale mele, este (= aceste) puținele, și spre ce mă rogă îmi ajută!

Și éráși mă rogă, cum se rógă 99 de călugări, în 99 de mănăstiri, la 99 de altare în 99 de Domineci, cu 99 făclii aprinse, cu inimile plecate, cu gurile căscate, din cărțile deschise, cu slovele întraurite, cu sufletele umilite. Cum primesci Dómnne ruga acelora, primesce-mi Dómnne și a le mele, este puținele, și spre ce mă rogă ajută-mi, și Maica précurată se se rógă la Fiiulă seu, și fiulă seu la dlă Dđeu, se-mi audă graiulă meu.

Eu éráși mă rogă, ca 99 de călugărițe, în 99 de chiliuțe, cu cărțile deschise, cu luminile aprinse, cu gurile căscate, cu inimile plecate, cu sufletele înălțate cătră tine Sântă Maică Précurată. Cum primesci ruga acelora, și pentru ruga acelora, primesce-mi dómne și sfântă Maică Précurată și pe ale mele este puținele, că mă rogă la sfânta Maica précurată, și ea se se rógă la fiulă seu, și fiulă seu la dlă Dđeu, se-mi audă graiulă meu.

Éráși mă rogă, cum se rógă rugători în lume, preste lume, în tus-patru cornuri de lume. Ca ruga acelora și pentru ruga acelora primesce Dómnne și a le mele este puținele.

Eu mă rogă, cum se rógă 99 de sichastri în mijloculă Ierusalimului, la cununa sórelui. Pentru ruga acelora și cu ruga acelora ajută-mi și mie, spre ce mă rogă!

Și earăși mă rogă, cum se rógă 99 de sichastrițe, în 99 de sichastrie, cu inimile plecate, cu gurile căscate, cu sufletele înălțate, cătră tine sfântă Maică Précurată. Ajută mie spre ce mă rogă ție, că n'amă alta ajutătore de grabă, neci alta mângăitoare bună, ci numai pre tine maica Dlu. Pentru ruga celoră bună, ajută-mi și mie spre ce me rogă. Amin!

Nota. Acésta rugăciune o dică 7 babe betráne de 70 de ană, cară suntu curate și trecute din cele lumescă. Cere-monia se face pentru indiviđi, ce pătimescu de morbură mară și îndelungate. Acele 7 betráne se adună în casa pacientului

Duminecă séra, când cinéază cu tóte la olaltă, apoi după cină dicu rugăciunea tóte deodată în genunchi.

După finirea rugăciunei dormu în acea casă până dimineța, când de nou dicu rugăciunea la o laltă, fără a mânca ceva. Luní tótă ziua fără a lucra altceva, dicu acesta rugăciune în genunchie. Asemenea facu și Marți diminéța înainte de prândū. Decumva sînt betrânele în putere, mergu Marța la Sfânta Liturgia, ce se servește întru mîngăierea celui ce suferă.

Cuvintele dela începutul rugăciunei se reciteză despre tóte zilele septemănei, cu acelū adausū că: despre Mercuri se dice „sfântă Mercurea, cronica pămîntului“, despre Joi sfântă Joie, sobornica lui Christosū, despre Vineri „sfântă vinerea ângerescă“, cea de Sâmbăta „ângerescă și dumnezească“ și „sfânta Duminecă, dómna zilelorū, începeluica septemănilorū“.

Babele, cari tînu acestū ajunū, sîntu puse sub controlă fórte aspră, ca se tîna ceremonia regulatū.

Tradițiunea acestei rugăciuni și postū spune, că le aū inventatū robii cei din temnițe, căroră le-a părutū reu de cele făcute și aū doritū adeverata iertare a pecatelorū. Poporulū istorisesc, că mulți ómenī, cari aū tînutū acestū postū sēu aū plătitū se li se tîna, aū fostū mîntuiți de suferințe.

Poporulū numescé acesta ceremonie „Postulū Preacestei“.

II. *Cum finescū, unii betrâni din Maramurēșu rugaciunile.*

„Feresce-me Dómne de ciună, de fómete, de tunū, de fulgerū, de țeri străine, de limbī păgâne, de omū cu zilele a mână; feresce-me dómne de cârșcarea dințilorū, de vapaia focului, de iadulū celū întunecosū, de draculū celū vicleanū. — Értă Dómne pécatele tatei și a mamei, a frați și a surori, a uncheși, a mătuși, a moși, a móșe, a strămoși, a strămoșie, până a șeptea viță și semință; értă-mī Dómne și a le mele, câte le-amū făcutū din sfântulū teu botezū, până în sfânta di de astăzi. Tóte le értă Dómne, ca unū bunū și de ómenī iubitoriū.

III. Povestea Maicei Précurate.

Se luă Maică Précurată, scârbită și supărată, cu ar-changelul Michailă, și petrunși de supărare, au luat o secure mare și s'au dus prin lumea mare, și prin pădurea mare și au tăiat lemn mare și au făcut o mănăstire mare, mare, cu 9 uși, cu 9 altare, cu ferestile spre sóre. Și au luat carte albă în mâna dreaptă, carte sfântă în mâna stângă, și au cetit și au procetit, toți sfânții i-au pomenit, pre toți sfinții lui Dđeu i-au găsit, numai pre fiul ei și al lui Dđeu nu l'a găsit. Ea de acolo s'a luat, fețe albe dăruind, cosițe galbene despletind, și s'a dus până în muntele Tavorului și a ședut acolo 3 zile și 3 nopți, mult s'a tânguit, mult s'a necăjit, mult a plâns, mult a cetit. La trei zile a vădut ună nuoră grosă, ună nuoră măniosă, ună nuoră ca de bolovan, în carele venia sfântul Ioan. Maica sfântă a strigat odată cu inima sfâșiată: „Dórá Tu esci acolo fiul meu și fiul lui Dđeu?”. „Ba eu nu sânt el, că-să cu multă mai mititel. Eu sânt Ioan, sfânt Ioan, merg pre nuor de bolovan, până la Ierusalim, tot în plânsuri și suspin.” Maica Domnului încă se luă, se duse cătră Ierusalim, cătră locul de suspin, tot prin holde de pelin, pe ună dēmbuțiu ascuțit, cât o dungă de cuțit, fețe albe dăruind, cosițe galbene despletind, lacrimi ca bobul versând, de măscate (mar) ca bobul, de înfocate ca focul.

Ea în cale s'a întâlnit, cu ună meșter de feră vestit, și pre el l'a întrebat, cu jele și cu bănat: „Tu meșter de fier vestit, pe unde ai călătorit, cu fiul meu nu te ai întâlnit, n'ai vădut pe fiul meu, pe fiul lui Dđeu, pe izbăvitoriul teu?”. „Sfântă Maică! eu l'am vădut, la dușmanii lui a cădut, și ei tare la bătut, eu cuie de fier i-am făcut, ei pe cruce l'a bătut, cu cuiele l'am împuns, până sângele i-a curs. Ei au disă se-l facă cuie mar, cât de tar. Eu am făcut cuiele cât de mititele, cât de suptirele, se nu-lă pótă restigni cu ele.”

„Fia-ți lucrul mic și plata mare, se dai odată cu cio-canul și se capeți banul!“

Ea érá s'a luatú, cu mare jele, cu mare bănatú, multú a călătoritú, multú s'a necăjitú, multú a alergatú, multe lacrimi a vërsatú, până ce s'a întâlnitú cu unú meșterú de lemnú vestitú, cătră elú așa a grăitú: „Bună ziua, meșterú de lemnú!“ „Milă se aflú la Maica Précurata! Ce plângi Maică précurată, pentru ce ești supërată?“

„Luat'amú carte albă în mâna dreptă, carte sfântă în mâna stângă și amú cetitú și amú procetitú, toți sânții lui Dđeu i-amú găsitú, numai pe fiulú meu, pe fiulú lui Dđeu nicăiri nu-lú aflú eu.“

Meșterulú de lemnăritú suspinândú așa a grăitú: „Eu tocma dela elú amú venitú, că acolo amú măestritú, cruce de bradú i-amú cioplitú, jidovií și păgănií pre ea l'aú restignitú. Elú a încăputú pe mână păgână, l'a bătutú fără de vină. A încăputú pe mânuri jidovesce, pe mânuri păgănesce. Mie mi-aú poruncitú păgănií cu greu cuvëntú, se-l facú cruce ușorea, cruce mititea, se póta eși în susú la dealú cu ea; eu de aceea o-amú făcutú mai mare și mai grea, c'amú gânditú și amú socotitú, că vor duce-o ei și s'orú osteni și pe elú nu l'orú restigni. Ei crucea nu i-au dusú, ce pe spatele lui o aú pusú, și l'aú scosú cu crucea la delú în susú, și multú l'aú căsnitú și multú l'aú truditú, și sânge a asudatú, de 7 orí sub cruce a picatú, și eu reu m'amú supëratú pentru-ce n'amú ascultatú, porunca păgănilorú, ce mi-a datú!“

„Fi-ți-ar lucrulú mare și plata mică, se nu câștigí mai nimică, se lucrí cu anulú, se nu capeți banulú!“

Ea de acolo s'a luatú și tare s'a supëratú și inultú s'a truditú, multú drumú a călătoritú, și pe altú delú ascuțitú ca o dungă de cuțitú, cu o bróscă s'a întâlnitú, cu jele cătră ea a grăitú: „Bună ziua, bróscă țestósă!“ — „Mângăiere, Maică sfântă și cea mai milósă! Sfântă Maică preacurată, pentru ce ești supërată? Ce plângi, ce te tânguesce? de ce pricină te grăbesce?“ — „Cum n'oiú plânge, cum nu m'oiú tânguí, c'amú

luatū carte albă în mâna dreptă, carte sfântă în mâna stângă, și amū cetitū și amū procetitū, toți sfinții lui Ddeu i-amū găsitū, în cărți toți s'au pomenitū, numai fiulū meu, fiulū lui Ddeu nicăiri nu-l pomenitū, nicăiri nu l'amū găsitū, ori și câtū amū procetitū, ori și câtū m'amū necăjitū; m'am tălnitū cu sfântulū Ioanū, pe unū nuorū de bolovanū, și acela cătră mine a ȡisū, că ȡidoviȡ pre fiulū meu l'au prinsū, tare chinuitul'au și tare batjocoritul'au, cunună de spinȡ pe capū pusui-au cu funȡ grőse bătutul'au, pe cruce restignitul'au. Eu tare m'amū supăratū pentru fiulū luminatū, cătră Ierusalimū amū plecatū și acum tare me păzescū (grăbescū) cu fiulū meu se vorbescū, pe elū tare se'lū jelescū, că-l căsnesce neamulū ȡidovescū“.

„Nu plānge maicā sfāntā Précuratā, nu fi tare supăratā, că și eu amū avutū 7 fiuȡei într'o baltā, și a venitū o rőtā forforatā, și pe toȡi i-a călcatū odatā, numai unulū mi-a ramasū din 7 fiȡ, și eū cu acelū unulū mē māngāȡ, amū unū Toma tominocū, calcā în bosuiocū“. Maica sfāntā a statū în locū, și a ȡisū cătră brőscā se chieime pre tominocū. „Tomā tominőce, vin'o până 'ncőce, dar calcā în bosuiőce, că la ochȡi estȡ ca tolgerile, la capū ca felderele (merȡa) și ȡi-sū piciőrele ca reschitőrele, și a-i urechȡ ca nesce frunȡe de curechiu. — Tomő torminőce, calcā în busuiőce și vinā mai încőce! Toma tominocū, calcā în busuiocū. Maicā sfāntā se nu mi te deőta (deochie), se morȡ ca fraȡȡi teȡ sub rőtā“. Maicā sfāntā l'a zăritū pe acelū broscoiu mare și uritū, ce venia prin érbā cătră dēnsa cărāindū, și cumū a auȡitū pe bēta brőscā descāntāndū, a rȡde a zimbitū și o lēcā s'a mai liniscitū, cătră brőscā a grāitū:

„Peri-uai (perire-ai) în isvőre și nu te-ai ġmputȡ, őmenilorū de tine scārbā nu le-arū fi! Trāi-uoȡ (trāireai) în fāntānā și pentr'a- ceea apa totū se fie bunā, trāi-uai în isvőre și őmenȡi rarū se te őmőre! că pentru fiulū teu m'amū māngāiatū și eu în necasulū meu“.

Maica sfāntā érá s'a luatū, și deacolo a plecatū, feȡe albe dāruindū, cosȡie galbene despletindū, lacrenȡ ca bobulū

versându, după fiul suspinându. Nu multu a călătoritu, la Calvaria *) a sositu, pe fiul seu l'a găsitu, cu doi tâlhari restignitu, de Jidovi hulitu, de păgani batjocoritu, de pretinii lui părăsitu, și ea mai tare s'a necăjitu, mai tare s'a tânguitu ! Cătră fiul a grăitu, cum l'a vădutu restignitu : „O fiul meu și fiul lui Ddeu, me ciudescu (me miru), cum de te-ai lăsatu, fără lécă de pecatū, și Jidovi te-au batjocoritu, păgani te-au restignitu, pre tine fiul celū adevăratu cu tâlharii te-au asemenatu“. Isusu de pe cruce a grăitu, cu graiū tare liniscitu : „Eu aicea pătimescu, luméa se o mântuiescu. Nu pătimescu pentru mine, nici pătimescu pentru tine, ci pentrucă tatălū celū sfântū așa a voitū, și eu voia lui o amū împlinitū. Elū pe mine m'a întăritū și tôte relele ușorū le-amū suferitu. Nu fi dară maică supărată, că necasurile mele amuși (acuși) mi se gată“.

Atunci capulū și l'a plecatū și sufletulū tatălū seu l'a datū. Maria cu Iosifū de pe cruce l'a loatū, în giolgiū curatū l'a înfășuratū, cu mândre vorbe l'a cântatū, în grópă nouă l'a aședatū, cu unū omū din Ierusalimū, ce la chiebatū Nicodimū, mare pétră pe mormētū a resturnatū. Trei zile în mormētū a statū fiulū celū sfântū și luminatū pentru alū ómenilorū pecatū. Jiđii cătane la grópă au aședatū, cu porunca dela împăratū. Cătanele tare l'au străjuitū, până trei zile s'au plinitū, și atunci fiulū celū luminatū, din grópă érá s'a sculatū și a mântuitū lumea de pecatū. Maica sfântă s'a bucuratū, tôte durerile le a uitatū, ómenilorū unū sfatū li-a datū, că cine a đice povestea ei, mai alesū dintre femeī, cu multū bine le-a resplăti, de multe rele le-a mântui, și prunciī lorū cu norocū vorū fi, pe maica sfântă de o vorū pomeni ; séra culcându-se, diminéța sculându-se, de mâna dréptă i va lua, la mândre mese i va purta, pe la mândre mese întinse, cu mândre făclii aprinse, și pe la înflorite burete, ca Ddeu se ne ierte. — Dar cine nu o va pomeni, povestea ei nu o va sci, de mân'a stângă 'lū va lua, pe slabe locuri 'lū va porta, pe la mesé neășternute, pe la

*) Se pare a fi corectură de cărturarū, nefiindū îndatinatū poporulū românū cu acestū nume.

păhare neumplute, pe la mesele neîntinse, pe la făcliile neaprinse și pe la neînflorite burete, ca Ddeu se nu'lă ierte!

Nota. În poporū este lătită credința, că pecurariulū, care va dice această poveste în tótă sēra și deminēta de cândū se mārlescū oile și până-ce fată, între mieluşei va avea unulū nesdravenū, carele va umbla totū în fruntea oilorū. E de însemnatū, că pe mielulū nesdravenū 'lū va cunósce singurū numai pecurariulū, care a đisū rŭgăciunea, adecă povestea Maicei Preciste. Mielulū acela spune pecurariulū cāte primejdū vorū trece în acelū anū preste oi și alte lucruri mari i mai spune, dar numai la cāntătorī în nóptea de crăciunū și în nóptea de pasci, când e deschisū ceriulū.

Asemenea va avea și acea muiere fiu nesdravanū, care va dice povestea acēsta cu tótă inima, ca se fie primită.

Povestea acēsta e primită numai dela acei inși, carī aū fostū holtei curați și fete curate. *Titu Budiū.*

RISIPIREA IERUSALIMULUI, SCÓSĂ DIN CARTEA LUI IOSIFŪ FLAVIU, DE IOANŪ BARACŪ.

(Studiu din istoria literaturii române).

(Urmare și fine).

Cāntarea IV.

Dela începutū până la pag. 119: „Aceste đise cuvinte“ ș. c. I. la Flaviu c. IV. c. I. Comparațiunea de pe pag. 114 dela Baracū nu se afă la Flaviu.

Ocuparea muntelui Itaburiu (Baracū nota pag. 119—120). Flaviu IV. c. II. Ocuparea cetății Gamala, unde eră Chares, conducătoriulū Iudeilorū, Baracū pag. 119—122 fine = Flaviu c. IV. c. III. Diferință este numai întru atāta, întru cātū Flaviu đice, că nici unū locuitorū n'a rămasū neucisū de Romani afară de 2 muieri, carī s'aū ascunsū, pe cândū Baracū scrie în generalū, că Romanii pedepsescū cu mórte pe Iudeii cei cerbicoși.

Baracû pag. 123 supunerea cetății Giscala până la pag. 134, unde dice:

„Întorcă-se pecătosul

Să-și ia dela elu folosul = Fl. IV. c. IV.

Despre cele ce se petrecu în Ierusalimă, aflându-și acolo refugiu Ioană de Giscala, Baracû pag. 134 = Flaviu IV c. V.

Cântarea V.

Tôte cele ce le espune Baracû pe pag. 143—152, firesce mai pe largu la Flaviu c. IV. c. V. Despre chiâmarea Iudeilor în ajutoriu Baracû pag. 152—157, ear Flaviu c. IV c. VI—VII. și firesce și aici mai pe largu: că au fostu trâmisi la Idumei doi soli cu o epistolă etc. și alte lucruri de puțină importanță.

Despre crudelitățile sevârșite de Zeloți și Idumei Baracû pag. 156—157 și despre retragerea Idumeilor, precum și nota de pe pag. 156 și 157 = Flaviu c. V. c. I.

Baracû pag. 158—160 incl. și nota despre Placidus = Flaviu V. c. III. Baracû pag. 161 „Și decă trecu o érnă“ etc. chiar ca la Flaviu c. V. c. IV. numai câtu Flaviu amintesce ocuparea mai multor cetăți mai mici până ajunge la Ierichon (c. V. c. IV) și descrierea Ierichonului.

Dela pag. 162: „Vespasianu cât sosese,

La Ierichon isbândesce“ etc. = Fl. V. c. VI.

Scăparea ca a lui Lotu (pag. 162) nu este la Flaviu. Cele espuse de Baracû până la 165 escl. = Flaviu V. c. VI.

Baracû pag. 165: Indemnarea Iudeilor din partea lui Simonu la rescólă = Flaviu V. IX; VI c. I.

Cântarea VI.

Începutul = Flaviu VI. c. II. Baracû pe pag. 181.

„Tit apoi când 'i trâmite

La cele neisprăvite

Șanțuri să le isprăvescă

Și bine să se gătască“

cam în acestu înțelesu termină și Flaviu c. III. din c. VI., firesce firulă evenimintelor nu diferă la Baracû de alu lui Flaviu, numai în privința aceea, că e mai specialu și mai claru la Flaviu decâtu la Baracû.

Despre măcelul întemplat cu ocasiunea sărbătorii azimelor (Baracū pag. 182 = Flaviu VI. c. IV. Continuarea enarării faptelor Baracū 183 ș. c. I. = Flaviu VI. c. V.) Descrierii Ierusalimului espuse de Flaviu (c. VI. c. VI) corespunde nota lui Baracū de pe pag. 186 și nota de pe pag. 187 și 188. Despre ocuparea părții nordice a Ierusalimului n. Acra și Bezetha Baracū pag. 187—191 Flaviu c. VI., VIII și X. Însă numai faptul — ideea — e împrumutată dela Flaviu, ér predarea, elocuțiunea diferă de a lui Flaviu.

Cele espuse de Baracū pe pag. 191—196 = Flaviu c. VI. c. XI. Ací Baracū imităză pe Flaviu chiar servil în unele locuri așa s. e. pag. 194 v. 1 și 2 de sus, v. 2 de jos etc.

Baracū pag. 197—200 = Flaviu VI. c. XIV. Nota lui B. de pe pag. 199—200 = Flaviu VI. c. XV. Baracū pag. 200 = Fl. VI c. XVI. Nota de pe pag. 200—201 o espunne Flaviu totu în acestu capu.

Cântarea VII.

Dela începutu până la pag. 204:

„Ca cela ce cu virtute
Și-au făcutu lucruri vedute

la Flaviu c. VII. c. I. De aici și până la pag. 205.

„Lă Antonia cetate
O sfărmă și o bate

corăspunde tectului dela Flaviu c. VII. c. II. Apoi până la pag. 208, unde cetimū:

„Nu voiū fi spre stricare
Acestorū sante altare“

(= Flaviu c. VII. c. IV finea).

Hotărirea venită dela ceriū, amintită de Baracū pag. 209—210, nu se află la Flaviu.

Despre fómete (pag 210—211) Baracū espune pas de pas după cum aflămū și la Flaviu VII. c. VII, deși se repetăză unele locuri s. e. pag. 211 v. 1 și 2 de susū (cfr. pag. 20 v. 3—4 de susū).

Despre faptul omoririi unui fiu din partea mamei spre a-lū mânca cetimū la Baracū pag. 211—219, ér la Flaviu

c. VII. c. VIII. ba încă chiar înțelesul cuvintelor rostite de mamă către fiu (pag. 216—217) coincide cu cele scrise de Flaviu la l. c.

Totă asemenea cuvintele exclamate de Tit (Baracū pag. 219—220), ér Flaviu l. c.

Despre asediarea bisericei din Ierusalimū Baracū pag. 221 și urm., ér Flaviu VII. c. IX, dar firesce multū mai specialū, mai pe largū.

Ear exclamarea lui Tit de pe pag. 227 nu este la Flaviu. Totă asemenea lipsescū dela Flaviu comparațiunile dela pag. 205, 215 și 218 (cu leulū, tigrlulū și éră cu leulū).

Cântarea VIII.

Cele dela Baracū pag. 229 nu se află la Flaviu, dar espune Flaviu (VII. c. X). că Tit a opritū pe ostași de a derima biserica, inse ura față de Iudei și pofta de câscigū (deóre-ce credeau, că în lăuntrlulū bisericei va fi plimū de banī), a învinsū (cfr. Baracū pag. 235).

Urméză apoi firulū istoricū, care se începe cu aprinderea porților (Baracū pag. 230 = Fl. VII. c. X).

Încheierea c. X dela Flaviu o aflămū la Baracū în nota de pe pag. 240.

Baracū pag. 231 „A II ȝi se adună etc. până la 232 :
„Sē nedăjduescū în sine
De scăpare și de bine
= Flaviu. VII c. XI.

Preȝicerile (profeȝirea) din semne, că se va derima Ierusalimulū, B. pag. 238—240 Nota = Flaviu VII. XII.

Afacerea lui Titū cu preoȝii și cuvēntarea aceluia: Baracū pag. 241—242 = Fl. VII. c. XIII.

Baracū pag. 243: Iudeii nu primescū ofertulū făcutū de Tit = Flaviu, VII, XIV. În c. XIV Flaviu espune ce are Baracū pag. 243 „Tit care într'alte gānduri“ etc. până josū și nota acestuia de pe pag. 246.

Despre Acra : Baracû 244 = Flaviu VII. c. XVI, apoi despre Sion. ş. c. I. până la pag. 248 = Flaviu VII c. XVI, cu puţină diferenţă, aşa ş. e. Baracû pag. 247 :

„Nici unû sufletû nu remâne
Neucisû de mânî păgâne“,

ceea-ce e în contradicere cu cele de mai josû scrise de elû însuşi :

„Ciređi de robî făcându-î
În cătuşi de ferû bătându-î
Unîl vânduţi, alţiî în lanţuri
S'aû pusû la muncă la şanţuri.

Dar evidentû în contradicere cu cele afirmate de Baracû mai susû suntû cuvintele lui Flaviu : „Tit pe cea mai mare parte dintre prizoneri i-a distribuitû prin provincie“.

Baracû pag. 248 nota (numărulû morţilor) = Flaviu VII. c. XVII.

Sórtea lui Simeonû şi Ioanû, pomeniţi de Baracû pag. 245 şi despre fundamentala nimicire a Ierusalimului, amintită la Baracû pag. 250, cetimû la Flaviu VII c. XVII, şi anume, că Simeonû a fostû cruţatû şi pusû între tineriî, cari aveau se figuréze cu ocasiunea triumfului lui Titû, ear Ioanû a fostû condamnatû la servitute pe vieţă.

Nota lui Baracû de pe pag. 250 = Flaviu VII. c. XVIII. Baracû pag. 251 : „Tit resboiulû sêvêrsindu-şi

Toţi vitejiî dăruindu-şi“

dice, dar Flaviu VII c. XIX espune specialû, în ce aû constată dăruirile şi anume : „lauda publică, provocândû pe nume pe fîă-care ostaş, carele se distinse în decursulû resbelului, le donă coróne de aurû, decoraţiuni de argintû etc. Dispuse a se distribui între ostaşi pređile luate, cari constaû din aurû, argintû, vestminte preţioase etc.“, apoi sacrificiu de mulţamită adusû deului Marte Baracû pag. 251, érá la Flaviu se face amintire de jertfă pentru învingere. Décă se simţia Baracû chiămatû în serviţulû muselorû — eu aşa credû, că fórte potrivitû materialû de cântatû i oferia distingerea ostaşilorû pentru eroismul manifestatû — lucru cântatû atât de desû de poetiî anticî —

poetulă nostru însă se mulțamește a exprima acestu lucru cu unu singurū vers.

Despre plecarea lui Tit la Caesarea și despre cele lucrute acolo: Baracū pag. 251—253 = Flaviu VII c. XX.

Baracū pag. 252 nota referitoare la numărul morților, Flaviu VII. XX.

Primirea lui Tit: B. pag. 253 = Flaviu VII. c. XXII, dar firesce mai specialū (în unū cap), însă totodată și mai bine, mai clarū, mai înfrumșetătū, decâtū la Baracū. Nu eră reu, decât Baracū 'și lua ostenela a cânta seū mai bine a espune decursulū primirii — luându de basă și aici câte o idee dela Flaviu, carele întru adevărū dă unū coloritū poeticū descrierii triumfulū primitū de Titū din partea regelū Parților Vologesus, împreună cu o corónă de aurū (Flaviu VII c. XXIV), pentrucă a învinsū pe Iudei vrëndū a demonstra, că Titū învingendū pe Iudei, a făcutū o faptă plăcută lui Ddeū și de multū dorită de ómenī.

Baracū pag. 253: Trimfulū lui Tit, ș. c. I. până la finea c. VIII ér Flaviu VII. c. XXIV dar fórte minunată și plăcutū. La Flaviu nu se face amintire de Ápolo, ci numai în generalū se dice, că odórele bis. din Ierusalimū aū fostū întrebuințate după cum eră obiceiulū la ei.

Baracū nota pag. 255 = Flaviu VII. c. XXV Erodionulū, Massada c. XXVIII; închiderea bis. Onia c. XXX.

Cântarea IX.

Rescôla și domolirea Evreilor sub domnirea lui Traianū nu o aflămū în opulū lui Flaviu, ci la Dio Cassius (Historia Romana liber LXVIII.) și anume: Traianus l. XIV 32, unde se espunū tirâniile efeptuite de Andrei (unū Iudeu) față de Greci și Romani în Cyrene și jur și de Artemiu în Cypru, cari însă aū fostū supuși de Lusiu, conducătoriulū lui Traianū (Baracū pag. 271 nota și 272 nota), éră rescôla și domolirea ei în vers. dela 271—275.

Cele întimplate sub Hadrianū (Baracū nota pag. 276 = Dio Cassius lib LXIX, 12), și Baracū în vers. pag. 276.

Baracū pag. 279 (numărul devastărilor) = Dio Cassius lib. LXIX 14. Baracū pag. 289 Nota comunicată dela Ammianū Marcellin, și anume din opulă : rerum gestarum libri, și anume din l. XXIII, ér nu din XXIV, precumă ȕice Baracū consună cu originalulū.

II.

Din cele espuse până aici este evidentū, că Baracū și-a alesū de subiectū alū scrierīi din cestuine o acțiune eroică, interesantă și memorabilă.

Ceea-ce dă acesteī scrierī, resp. resbelulū judaic alū lui Iosifū Flaviu caracter eroicū, sūntū dese probe de curagiu, doveditū cu ocasiunea luptelorū portate din partea Iudeilorū pentru căscigarea independenței, — pentru scóterea de sub domnirea Romanilorū. Revóltele Iudeilorū au fostū suprimate în mai multe rëndurī, și Iudeiī tractatī din partea Romanilorū precum pretindea cerbicoșia lorū și întrebuițarea tuturorū apucăturilorū înșelătorești aplicate de ei în decursulū resbelulū pentru perderea și nimicirea Romanilorū. În istoria poporului evreescū acestū resbelū este înregistratū ca uniculū, din care transpiră în tótă lumina eroismulū acestui poporū — unū eroismū ca și carele nu a fostū doveditū acestū poporū, până atuncī, — dară nici de atuncī încóce.

Memorabilū se póte numi întru atâta, întru câtū în urma lui (a resbelulū judaic) statulū cu caracterū evreescū încețază de a mai esista.

Înteressantū înse ni se presintă acestū obiectū întru atâta, întru câtū Baracū scie se aducă în legătură derimarea Ierusalimului — și cu acésta căderea imperiului jidovescū — cu restignirea Mântuitoriului, afirmândū astfelū credința, ce domnesce și astăzi în poporū, că risipirea Ierusalimului și împrăsciarea Jidovilorū pe tótă suprafața pământului este dreptū pedépsă trāmisă dela Dȕeu pentru restignirea Fiului seu din partea Iudeilorū.

Luândū dar de basă definițiunea epopeei; „povestirea în versuri a unei acțiuni eroice, interesante și memorabile“,

constată, că „Risipirea Ierusalimului“ este de a se număra între epopei.

Însă pentru a o număra la acest gen de produse literare trebuie să vedem, întru câtă corespunde cerințelor speciale ale unei epopei. Și anume aici sînt de a se lua în considerare:

1. calitățile acțiunii epice; 2. persoanele care participă la acțiune; 3. planul (forma) acțiunii și 4. stilul.

1. Între calitățile acțiunii epice este de a se considera a) unitatea acțiunii, adică: însușirea de a fi una și aceeași dela începutul până la finea epopei — care o aflăm spusă de regulă la început în câteva cuvinte, ca s. e. la Homer (Iliada I. 1) în cuv. *Μῆνιν ἄειδε, θεά, Πηληϊάδεω Ἀχιλῆος* = séu Odisea (I. 1): *Ἄνδρα μοι ἔννεπε, Μοῦσα, πολύτροπον, ὃς μάλα πολλὰ πλάγχθη*.

Séu la Vergiliu în Aeneidă (I):

Arma virumque cano Troiae, qui primum ab oris
Italiam fato profugus Laviniaque venit

Litora

Cu aceste ne întîlnim și la Barac pag. 2.

„Versă-mi din ceriuri Christose
Mila ta cea mângăioasă
Preste duhul meu se învătă
A cântărilor frumseță
Se pôtă cânta cu jale
Perirea cetății tale“,

Și precum în Iliadă „Mănia lui Achile“, în Odisee „Sufărințele lui Odiseu“, în Aeneida lui Vergiliu: „Sosirea și stabilirea lui Aenea în Italia“ sînt ideile conducătoare, — firul, pe lângă care sînt grupate toate episodele, — așa și la Barac: Perirea (risipirea) cetății Ierusalimului“ este ideea fundamentală.

b) A doua calitate a acțiunii epice este întregimea, care constă în aceea, ca acțiunea să formeze un *tot estetic*, de o întindere completă cu începutul, mijlocul și sfîrșitul sau propriu bine determinat. În început au să fiă espuse cauzele,

carî aŭ provocatŭ și condusŭ acțiunea. Aceste cauze le aflămŭ la Baracŭ, și anume în deseale rescôle, carî aŭ avutŭ de urmare resbelulŭ terminatŭ cu risipirea Ierusalimului, trămisă dela Dŭeu ca pedepsă pentru restignirea lui Isusŭ Christosŭ. În mijloculŭ acțiunei aŭ locŭ greutățile, ce le întimpină eroulŭ, și luptele lui întru învingerea acestorŭ greutăți. Ca erou în „Risipirea Ierusalimului“ figuréză împăratulŭ Tit, carele are să esecute cu ajutoriu Dŭeescŭ pedepsa menită Jidovilorŭ.

Sfârșitulŭ acțiunii ne dă împlinirea voinței eroului, ajungerea scopului, pentru care s'a luptatŭ. În casulŭ presentŭ sfârșitulŭ conține derimarea Ierusalimului.

c) A treia calitate a acțiunei epice este grandórea (mărire), adecă: subiectulŭ epopeei, atâtŭ prin natura lui, câtŭ și prin podóbele, cu carî 'lŭ înfrumșetéză, trebuie să fie grandiosŭ, va să dică: să provóce în mintea noastră admirațiune. Acțiunea trebuie conformŭ acestei cerințe să se înalte încâtva barem preste lucrurile, ce le vedemŭ în tóte dăilele.

Acestei cerințe Baracŭ nici pe departe nu satisface, ba încă sântŭ locuri — în carî originalulŭ — istoria lui Flaviu, în prosă întrece pe poetulŭ nostru.

d) A patra calitate a acțiunei epice este, ca să fiă interesantă. Întru câtŭ se póte numi interesantă acțiunea espusă de Baracŭ în acestŭ productŭ, amŭ amintitŭ mai susŭ.

Persónele epopeei seŭ eroii, carî jócă rolŭ în epopeă, trebuie să fiă astfelŭ, încâtŭ despre fiă-care să se póta dice: „toto vertice supra est“ față cu celelalte persóne, carî au o rolă mai puținŭ importantă în epopeă. Tóte aceste calități poetulŭ are să le facă evidente prin faptele sevărșite de eroi. Eroulŭ poemei presente, precum amŭ amintitŭ mai susŭ, este Titŭ Vespasianŭ. Poetulŭ nostru însă cu puținŭ atribue eroului din productulŭ seu mai multŭ, decâtŭ i ascrie istoriculŭ. Deosebirea între conducătoriulŭ și mai târziu împăratulŭ romanŭ Titŭ ca beliduce, precumŭ ni-lŭ presintă Flaviu — și între Titŭ ca eroulŭ principalŭ alŭ epopeei lui Baracŭ, constă în aceea

că ultimul e exprimă în mai multe locuri ideea, că Titu e trimis de la Dzeu spre pedepsirea poporului iudevescu, s. e. pag. 206 :

„Dându ceriul lui Titu putere,
Evreilor mörte cere“,

sü la pag. 197 :

„Venindü dröptä judecatä
Dela ceriu acum sä-i batä“

și în alte locuri.

Portarea lui Titu față de Evreii, cari cu tötä ocaziunea se rescolaü în contra Romanilor și nu crușau nici unü mijlocü ertatü și neertatü pentru de a-i nimici, este întru adevörü umanä, ba de multeori preumanä. Titu este dotatü cu o inimä crestinä, care reulü 'lă rösplätöscö cu bine, — desü scimü că la Romanü valorä multü principiulü : „parcere subiectis“.

Ca erou ni-lü presintä într'o formä atätü istoriculü, câtü și poetulü, — dar ca omü trimis de la Dzeu Titu este modelü de bunätate, de o bunăvointä fără pärechie nu numai în evulü vechiu, darä chiar și în timpurile mai dincöce — față de însurgenti. Astfelü ni-lü presintä pe Titu Baracü. Și în acöstä privință diferä puținü de istoricü, carele încă nu depinge pe Titu cu colorü nefavorabile în privința bunätätii, dar preocupäziunea lui Flaviu în favorulü neamului seu evreescü transpirä în câteva locuri. Nu trebuie însö se perdemü din vedere nici posițiunea lui Flaviu, pe când scriia acestü opü — împregiurările lui, cari nu-i chiar permiteau a scrie reu, nici în casulü, când ar fi fostü așa, despre domnitoriulü, carele l'a agratiatü și l'a împärtășitü în multe bunätäti.

III. În ceea-ce privesce planulü epopeei suntu de a se lua în considerare : începutulü sü propozițiunea epopeei, în care poetulü espune subiectulü — învocațiunea și narațiunea însași. Începutulü și învocațiunea ocurü și împreunate s. e. la Homer în ambe epopeile. Aflamü însö începutulü separatü și învocațiunea separatä în epopea lui Vergiliu, unde începutulü 'lă formözä primele döue resp. trei versuri, erä învocațiunea în versurile 8—11. Baracü sub titlulü : „Rugäciunea autorulü“ (pag. 1—4) are și propozițiunea și învocațiunea im-

preună. Învocațiunea Musei la Baracă o aflăm și la espunerea singuraticelor momente ale acțiunei, în decursul narațiunei, pag. 27:

„Musă! acum zugrăvesce
Ce ucideri sêvêrșesce“ Flor.

Narațiunea este simplă. Baracă adecă espune dela început până la sfîrșit evenimintele așa dupăcum s'au întemplat. Dară „elocința narațiunii, grandiositatea tablourilor, interesul intrigei, contrastul caracterelor, lupta pasiunilor, adevêrul și nobleța moravurilor epice ¹⁾, cari constitue adevărata frumseță a epopeei, lipsesc.

IV. Stilul epopeei are să fiă măestos, demn, grandios, nobil. Acțiunea eroică, interesantă și memorabilă să fiă espusă în un limbagiu plin de căldură entusiastică, se nu lipsesc elocuința patetică, cari două însușiri făceau pe cei vechi să credă, că deul inspiră pe poet. Stilul din scrierea lui Baracă nu e maestos, nici grandios, dar nici nobil. Cu toate acestea la prima cetire se pôte observa și recunoște, că stilul lui Baracă nu este slab, ba încă e chiar bunișor, decă luăm în considerare starea limbei și literaturii noastre pe la anul 1820, pe când se ivesce acest product. Baracă în general și în celelalte scrieri are o limbă poporală, ușoră, curgătoare. Ba adeseori cetim la Baracă tropi și figuri ²⁾ Așa: Synecdoche pag. 24:

„Inima sê nu te lase
Numai pentru *cinci* ai șese
A perde nenumărate
Suflete nevinovate“

Paralelism pag. 31:

„Priviți câți ochi cu plânsore
Și lacrimi *jeluitoare*“

Paronomasiă (Adnominatio) pag. 133:

„Și fugindu-î ăstea *cade*
Periciunii ce se *cade*.

¹⁾ G. I. Ionescu-Gion, Manualul de poezie pag. 146, care op. lămărește întrebuintat în întreg decursul analizei acestui product.

²⁾ Tropi și figurele sînt după analogia celor din limbile clasice, prin ce încă se confirmă influența originalului grec.

Figura etimologica pag. 61. „*Suflându-și sufletul vântul.*”

Metonymia pag. 47:

„Pân sórele și resare
De șapte orî luminaire“ (= 7 zile).

Alliteratio ocură fórte des, așa pag. 57:

Câte capete sárite
pag. 91. Trásnea foculú făcêndú frică.
pag. 95. Stejarîi sê strejuescă
pag. 210. S'aú întinsú fómete fórte
La evrei spre multă mórte etc.

Epizeuxis pag. 121:

„Au împresuratú cu mórte
Pe Evrei fórte fórte.

Epiphora pag. 127:

„Pe noi legea ne opresce
Și tare ne opresce“

Gradațiune (Climax) pag. 190: Rümpe, bate și o stinge
Anaphora pag. 233.

Césulú ce mărturisesce

Césulú în care străinulú

Ocurú și la elú câteva licenție poetice, așa pe pag. 76:
„Ca *prunci de câne* . . = căței; pag. 77. „Bêtrânî tinerî,
feți și fete (feți = feciori).

Aflămú cuvinte cu formațiune grecă: „patridă“ = patrie;
Troadă (Troja). Apoi cuvinte străine, neusitate: stârvurî, sgé-
buri“, prilostitú etc.

De sine se înțelege că „erorile“ încă nu lipsescú: cacofonîi
(dese) pag. 19. Ca când viforulú celú mare pag. 229. Că câtú
aú fostú de înalte“ etc.

Eróre contra demnității stilului este cea din v. 1 de susú
pag. 211 carele e repețirea versului 3 pag. 201.

Enararea unui și aceluiași faptú ocură și pe pag. 85 și
pe pag. 91.

Din tóte cele espuse până aici vedemú, că Baracú luândú
subiectulú poesiei sale dela Flaviu, s'a nisuitú a ni-lú pre-
senta tornatú în forma unui poemú epicú. Dar ținêndu-se

prea strinsă de originală, vrându a ne presenta faptele câtă mai fidelă, deși eră bună îmanuatoră ală limbei și nu slabă versificatoră — și deși cetise modelurile de acestă genă de produse, pe Homer și Vergiliu, — totuși are multe neajunsuri scrierea lui „Risipirea Ierusalimului“, cară o facă să rămână numai o încercare pe terenulă poeziei epice.

Dr. *Emiliană Popescu.*

DELA ACADEMIA ROMÂNĂ.

În ședința publică dela 15 Ianuarie dlă V. *Urechidă* a comunicat istoriculă unuă conflictă între corpulă didactică și reposatulă Ioană Maiorescu la 1838. Dlă Gr. *Tocilescu* a constatată mai multe erori chronologice din publicațiunile dlui Xenopolă și a adusă interesante informațiuni asupra unuă principată ală Iașiloră, ce ară fi esistată înainte de Bogdană Dragoșă. Dlă *Demetriu Olănescu* a comunicată o serie de documente, cară constată nesuințele patriarchiei din Constantinopole, de a împedeca desvoltarea bisericei și a școlei macedo-române, și a cetită o frumoasă odă, ce avea să se dică, și s'a și disă în teatrulă națională la representația, care s'a dată la 24 Ianuarie în onorea tinerei părechă regale.

DIN CRONICA LUNARĂ.

Cea mai distinsă elevă de limba română este fără îndoială principesa Maria de Edinburg, tinera soție a clironomului română principelui Ferdinandă, carea îndată după fidanțarea sa cu principele își aduse dela Sinaia profesoră de limba română și se puse cu zelă pe studiu.

Iubileu. Dlă profesoră de limba și literatura română din Budapesta *Alexandru Romană*, membru ală Academiei române etc. a serbată la 30 Ianuarie (11 Februarie) a. c. jubileulă de 30 ani ai profesurii sale; junimea academică română a arangiată în onorea stimatului seu profesoră ună banchetă festivă.

Manuscrisă prețioasă. Guvernulă daneză posedă ună manuscrisă dela anulă 1470, scrisă pe pele de căne, carele între alte tradițiuni conține și descrierea descoperirii insuleloră Labradoră

de cătră Viking — Leif la anul 986, adică cu 506 ani înainte de descoperirea prin Columb. Acestă manuscrisă va fi espusă la esposițiunea universală din Chicago, unde cu cea mai mare grijă va fi dusă pe o corabiă de resboiu, aşedat într'ună chioscū anume şi păzitū de o companie de soldatī. Se dīce, că guvernulū americanū arū fi oferitū pentru acestū manuscrisū 12 milliōne francī, dar guvernulū danezū n'arū vrē se-lū vëndă.

Darū grandiosū. Milionarulū americanū, numitū „regele petroleului“, *John Rockefeller*, a întemeiatū universitatea din Chicago, şi dăruirile lui pentru acestū institutū urcă la 16 miliōne francī.

Donū literarū. Dlū preşedinte alū Asociațiunei *G. Barițiu* din nou a donatū pe seama bibliotecēi aceleia unū însemnatū numărū de scrieri române, publicate de pe la 1820 până în prezentū, multe din ele prețioșe nu numai pentru valōrea literară, ci şi pentru vechimea şi raritatea lorū.

Necrologū. La 26 Ianuarie (7 Februarie) a. c. a reposatū în Cernăuți stimatulū nostru compatriotū, zelosulū şi binemeritatulū redactorū alū „Gazetei Bucovinei“, Dlū *Pompiliu Pipoșū*, carele de cândū a pășitū în viața publică neconținutū a lucratū şi luptatū pentru desceptarea şi progresarea poporului nostru, şi în specialū are parte la frumosulū avēntū, ce l'aū luatū pe tōte terenele frațiī nostri din Bucovina.

Immormēntarea s'a făcutū Joi 28 Ianuarie cu solemnitate fōrte frumosă, asistāndū numărōșī membriī ai familiilorū celorū mai de frunte din țēră. Petrunțētōrea cuvēntare funebrală o ținū preotulū dela biserica Sf. Paraschivei *Constantinū Morariu*; la mormēntū vorbi, adāncū emoționatū şi aduncū emoționandū, Archimandritulū mitroforū *Mironū Calinescu*, apoi în numele societățiī „Concordia“ Esarchulū *Ioanū Procopovič* şi în fine în numele societățiī academice „Junimea“ *Alecū Popoviciu*. Din Transilvania eraū de față protopresbiterī *Vasilin Pipoșū* şi *Iuliu Roșescu*, cela părinte, cesta cumnatū alū decedatului. Spesele immormēntārei le pōrtă societatea „Concordia“, şi venerațiune cuprinde pre totū Românulū, când vede simpatia şi iubirea frațilorū bucovineni pentru zelosulū bărbatū, care a lucratū cu atāta devotamentū pentru binele poporului seu. Onōre, onoratului, onōre onorațilorū!

Asociāndu-ne profundeī dureri a familiei atātū de greu cercate, dīcemū bravului bărbatū eșitū dintre noi: Fiă-ți țērana ușōră şi memoria binecuvēntată!

BIBLIOGRAFIA.

„**Revista critică-literară**“ este titlul unei foi periodice, carea ese dela 1 Ianuariu a. c. odată în lună la Iași sub redacțiunea dlui *Aron Densușianu*. Abonamentele se fac la redacțiune, strada Carolu Nr. 42, pe an cu 6 fl. Numele directorului și articuliș din Nr. 1 și 2 ne îndreptătescu a spera, că noul organ de publicitate va aduce lucrări de valoare științifică și literară. Salutările și urările noastre!

Boletin del Instituto Geografico Argentino, dirigido por su presidente Señor Alesandro Sorondo. Buenos Aires MDCCCICII. (Avisu pentru cei-ce se ocupă cu limba spaniolă).

PARTEA OFICIALĂ.

Nr. 43/1893.

Procesu verbalu

alū comitetulu Asociațiunei transilvane pentru literatura română și cultura poporulu român, luatū în ședința dela 3 Februarie n. 1893.

Președinte: Dr. Il. Puscariu vice-preș. Membrii prezenți: Ioanū Hannia, I. V. Russu, Nicanorū Frateșu, P. Cosma, Ios. St. Șuluțu, I. Papiu, Ioanū Popu de Galați, Z. Boiu secret. I., Dr. C. Diaconovich, Ioanū Crețu, Leontinu Simonescu cassaru. Actuaru substitutu: N. Toganu bibliotecaru.

Nr. 1. Comisiunea esmisă în ședința dela 20 Decembre 1892 sub punct. protoc. 181 raportéză, că în conformitate cu însărcinarea primită a luatū în sémă averea Asociațiunei dela fostulu cassaru dlū Gherasimu Candrea, a scontratu cassa cu acea ocașiune, și aflându-se tôte în regulă, pre lângă o consemnare a tuturor valurilor Asociațiunei alăturată sub /. cassa s'a predatu cu începutulu anulu curentu în administrațiunea noulu cassaru interimalu dlui Leontinu Simonescu.

— Spre știință.

Nr. 2. Cassarulū Asociațiunei dlū L. Simonescu prin hârtia dto 28 Ianuaru a. c. arată, că fondulu generalu alū Asociațiunei posedo 1 obligațiune de rentă ungară în valoare nominală de 100 fl., ér fundațiunea G. B. V. posedo priorități de ale căi ferate ungare

de nord-est în valoare nominală de 300 fl.; valorile acestea în urma ordinațiunei mai recente a ministrului reg. ung. de finanțe cadă sub convertire și până la 7 a lunii curente trebuiesc prezentate la locurile designate pentru a fi răscumpărate ori convertite în obligațiuni de stat cu 4% în valută de coronă; totu odată arată, că mai avantajos ar fi pentru Asociațiune, decât valorile din cestiune s'ar vinde fără amânare după cursul ce-lu au de prezentu, și cu prețulu acelor s'ar cumpăra scrisuri fonciare de 5% de ale institutulu de credit și economii „Albina“.

Deci face propunere în acestu înțelesu. (Ex. Nr. 43/1893).

— Propunerea se primesce întocmai, și cassarul Asociațiunei dlă L. Simonescu primesce însărcinarea pentru efectuarea neamănată a acesteî operațiuni.

Nr. 3. Cassarul Asociațiunei dlă Leontinu Simonescu prin hărtia dto 28 Ianuaru a. c. arată, că una din hărțile de valoare ale primeî societăți de credit fonciar român din Bucuresci, întrate la cassa Asociațiunei în urma lăsămêntulu fericitulu Ioană Oltênă, anume Nr. 20, s'a sortitu după informațiunile, ce dênșulu le are, și astfelă aceea vine a se escompta cu valorea ei de 5000 lei și că dênșulu a și trimisă hărtia respectivă la destinațiunea ei spre acelu sfârșitu. (Ex. Nr. 44/1893).

— Raportulu dlui cassar servece spre sciință.

Nr. 4. Cassarul Asociațiunei dlă Leontinu Simonescu prin hărtia dto 28 Ianuaru a. c. arată, că în cassa Asociațiunei se află mai multe acțiuni dela diverse institute de credit și încă netranscrise pre numele Asociațiunei, și că dênșu din acêsta impregiurare se nu fie împedecată în drepturile, ce le are, în puterea aceloră acțiuni, ori se nu suferu cu timpulu ceva daună, propune a se luă măsuri pentru transcrierea respectiveloră acțiuni pe numele Asociațiunei. (Ex. Nr. 45/1893).

— Propunerea se primesce, avêndu cassarulă dlă Leontinu Simonescu se facă dispozițiunile de lipsă pentru transscrierea respectiveloră acțiuni.

Nr. 5. Cassarul Asociațiunei dlă Leontinu Simonescu prin hărtia dto 28 Ianuarie a. c. cere se fie autorisatu, a introduce ună nou și mai practică sistemă de comptabilitate la cassa Asociațiunei în loculă actualulu sistemă complicatu și greoiu, și totu odată presintă ună formulară corespunđetoră, după care ară fi se se pörte în viitoră jurnalele speciale și jurnalulu generală ală cassei, aretândă

că prin noul sistem de contabilitate s'ar introduce o mai bună evidență și s'ar înlesni multă scontrarea cassei, putându-se efectui scontrarea totu odată cu noul sistem pre base mai sigure. (Exh. Nr. 46/1893).

— Aflându-se noul sistem de contabilitate mai practic, cererea dlui cassar, fiind în consonanță și cu concludul adunării generale din 1892 ședința a II-a Nr. prot. 13 și cu concludul comitetului din ședința dela 9 Novembre 1892 Nr. prot. 139, se încuviințează și formularul prezentat se aprobă, avându se fiă introdus noul sistem deja pe anul curent.

Sibii, d. u. s.

Dr. Ilarion Pușcariu m. p.
președinte.

Nicolau Toganu m. p.
actuar substitut.

Autenticarea acestui protocol se conrede domnilor: P. Cosma, Nicanor Frateșiu și Dr. C. Diaconovich.

S'a cetit și autenticat. Sibii, în 6 Februarie n. 1893.

Dr. C. Diaconovich m. p. P. Cosma m. p. Nicanor Frateșiu m. p.

CONSEMNAREA

sumelor colectate în favorul scilei civile de fete a „Asociațiunei transilvane” prin dlă Partenie Cosma.

N. Hulea, econ. în Hașag 2 fl.; Zach. Mensar, econ. în Daia; N. Ticuța, econ. în Keteș; Stef. Bărbat, econ. în Sighișora; Mih. Vodă, econ. în Toplicza; Ilie Cherecheș, Vas. Ciorgodi, econom în Ocna; N. N., econ. în Reghin câte 1 fl.; C. Prie, paroch în Secădate 3 fl.; L. Albu, econ. în Ocna 50 cr.; G. Iacobu, econ. în Ocna; N. Oprișu, econ. în Șura-mare câte 1 fl.; Ioan Lințu, agent în Caransebeș 11 fl. 50 cr.; Stef. Pop, par. în Mihalț 4 fl.; P. P., econ. în Baia de Criș; Maria Prie, econ. în Secădate; I. Popoviciu, econ. în Bendorf; M. Ardelenu, econ. în Gurasada; I. Frățilă, econ. în Veseud; C. Marcu, econ. în Poiana; I. Sava, econ. în Reghin câte 1 fl.; P. Barb, adv. în Reghin 3 fl.; Iuliu Musta, paroch în Glâmboca 7 fl. 50 cr.; Dr. A. Todea, avocat în Reghin 8 fl.; Maria Stoița, econ. în Sibii 1 fl. 50 cr.; Moisiu Crucianu, econom în Lodorman 1 fl.; Alexiu Berinde, presid. soc. „Persei” în Seini 12 fl. 50 fl.; I. S., econ. în Cornețel 1 fl.; Ioan Ilie Bucșa, econ. în Mohu 50 fl.; Nicolae Savu, econ. în Sibii; Achim Muntenu, Ioan Ordenu, econom în Kontza câte 1 fl.; G. Morariu, econom în Sibii 3 fl. 50 cr.; I. C., econ. în Sibii 1 fl.; Isaia Popa, paroch în Ocna 8 fl. 50 cr.